

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A Kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Hegyedévre	4 "
Elyben hához hordva:	
Egész évre	20 kor.
Hegyedévre	5 "
Videkre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Hegyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
kedd utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczna-utca 2.

A szerkesztőség kizárólag visszadának
vagy megörökítésre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 3 fillér.

A magyar föld.

Irta: Dr Krüger Aladár.

Nagyvárad, szeptember 14.

Megdobban a magyar ember szive, mikor a nagyvárad kiállítás területére lép. A magyar vér büszkesége lobog benne, a magyar föld hatalmának, erejének, gazdagságának láttára.

A magyar föld; a mi erőnk, multunk és jövőnk.

Megáldotta az Isten ezt a darab földet, úgy adta nekünk. Hegyeket emelt köréje, védelméül. Folyókat hasított bele, termékenyítőnek. A földbe pedig beleadta azt a kiapadhatlan erőt, a mely ezer éve táplálja itt a nemzedékek váltakozó sorát.

Végignézzve a termények gazdagságát, változatosságát a nagyvárad kiállításán, lehetetlen fel nem kiáltanunk: Nagy vagy, Uram, a Te műveidben! S fölemelve szemünket az égbe, hálát adhatunk a magyarok Istenének, hogy ezt a földet nekünk juttatta.

Aztán letekintve a földre, önértet, büszke magyar öntudat gyulladhat lelkünkben. Isten adományát megbecsültük, felhasználtuk a komoly férfiak gondosságával.

Ha lankadott e föld termő ereje: magyar vér fakasztott rajta új életet. Őseink hulló vére, apáink szerteporladt csontja szökkenet sudárba a büszke fában, anyáink gyönge pora teszi oly széppé a rét virágait. Nemcsak mi ragaszkodunk a magyar faj hagyományos szívósságával ehhez a földhöz: a magyar föld sem akart más lenni, csak magyar. Járt itt elég idegen; nem hozott áldást egyre sem ez a föld. Hatalmat hozott, gazdagságot keresett az idegen — és sírjára talált.

Nem hiába porladt el itt annyi magyar szív: szive van e földnek is és idegen igát nyögve, csak visszasírt a magyar után.

Magyar ez a föld minden porszemében s a magyar kéz műveli általa az emberi szorgalom csodáit.

A magyar kéz, az az egyszerű, becsületes kérges tenyér! Ennek dicsősége a nagyvárad kiállítás. A hatalmas uradalmak különböző diszes pavillonjai, büszke kiállítási csoportjai mind a magyar földműves kérges tenyerének becsületét hirdetik. Bogárhátú kunyhók egyszerű lakói, a kiknek élete két szóban megírható: becsületes munka, — elismerés illet benneteket.

Aggódva néznek sokan a kunyhók felé. Forrongást látnak, ingerültséget sejt-

tenek, elégtelenséget hallanak s felvelik a kérdést: vajjon ezentúl is ebbe a két szóba lesz-e foglalható a kérges tenyerek élete folyása: becsületes munka?!

Nem késem a felelettel: igen.

Igaz, a nagy társadalmi kérdések nem hagyták érintetlenül a falvakat, a pusztákat sem. E kérdéseket meg kell oldani, meg is fogjuk oldani. De a míg a jelenben csak keressük a megoldási módokat s ez a kutatás erőszakos harcokra, a terrorizmusra, oktalan sztrájk heccekre vezetett az ipari munkásoknál: addig a magyar föld urai és munkásai mindinkább közelednek egymás megértéséhez. A hol erőszakoskodások történtek, ott vagy a föld munkásai közé keveredett lelketlen hazudozó idegen, vagy a föld ura volt lelketlen kizsákmányoló idegen. Fattyu e földön nem találhatja meg otthonát; de mi, magyarok, apáink csontja fölött szántva, megtaláljuk a testvér szívéhez vezető utat.

Ezen az uton vezető szövétnek a magyar gazdaközönség értelmisége, kipróbált hazafiassága.

Egy ország legkiválóbb mezőgazdái, szőlőgazdái jönnek össze Nagyváradon tanácskozásra. Elhosszabb és kicserélik tapasztalataikat, megvitatják eszméiket, terveiket. Felvonulnak a magyar mezőgazdaság hatalmas arzenáljai: a mezőgazdasági gépgyárak. Mezőgazdaságunk csodás fegyvereit szemlélheti a közönség: magyar kéz gyártotta, magyar ész tervezte és illesztette őket impozáns egészszé. Egy nagy, nemzeti hadsereg és annak teljes felszerelése fölött tart ime szemlét a fővezér, a földművelési miniszter.

Megelégedés föltheti el a vezérnek is, a seregnak is a szívét; nem méltatlanok egymáshoz. Utóbbi időkben a magyar gazdaközönség lázas buzgalommal tanul, képezi magát tovább. A végtelen sikágon és a hegyek lejtőin egyaránt jelszó lett a haladás és e jelszó alatt hatalmas lépésekkel viszi előre gazdáinkat a magyar föld minisztere, Darányi.

Nagy, nehéz feladatok előtt áll a gazdaközönség. A közjogi, a gazdasági és társadalmi viszonyok gyökeres változása előtt állunk s e változások közt is a magyar gazdaközönségnek meg kell találnia és meg kell tartania ez egyensúlyt Hazafiasság, szilárd jellem, következetes, kitartó munka és sok komoly tanulmány kell ehhez; és hogy meg is lesz, arra a legbiztosabb kezeség a mult

és e jelen. Abban a gazdaközönségben, mely ime a kiállításon büszkén tekinthet nehéz idők megpróbáltatásai dacára is fényes eredményre, meglepő haladásra: abban a gazdaközönségben és vezérében megvan a fokozatos haladásnak szilárd alapja, az impozáns erővel kibontakozó, hódítani képes magyar mező- és szőlőgazdaság fényes jövőjének biztos záloga.

Mert hódításra adta nekünk az Isten ezt a földet.

Hajdan hősokeket szült ez a föld, akik a tengerektől a tengerekig hordták meg a magyar hegyek vasát a magyar mezők büszke paripáin. Hősök hazája ez a föld ma is. Hódítók anyja Magyarország ma is. Magyar vérről, magyar acéllal hódítottunk hajdan, magyar munkával, magyar termékekkel kell hódítanunk a jövőben.

A Körözs sebesen elfutó hullámai mellett, méltóságtelejes hegyek tövében van a kiállítás, nemzeti lobogók ünnepi díszében. Azok az örökké siető, nyugtalan hullámok intsek gazdáinkat, hogy haladni, folyton tökélesedni kell. Kápolnával koszoruzott hegyeink tartás bennük ébren azt a tudatot, hogy kezükben van a magyar föld ereje, impozáns hatalma. S a nemzeti zászlók megmutatják, hogy ezt a nagy erőt a magyarság javáért, mindnyájunk boldogulásáért kell vinniük fényes diadalra. A fák zugásából apáink intenek, a kalászk, a kis virágok suttogó beszédében anyáink kérnek, hogy ezt a földet, ha vérről és verejékről is, de magyarnak kell megtartanunk!

A földnek megtartásával azonban még nem teljesítettük egészen azt a kötelezettséget, amelyet a magyar földnek minden röge, minden termékeny göröngye vállainkra ró.

Szeretettel, iparkodással, ragaszkodó lélekkel úgy kell gondoznunk, mivelünk minden barázdát, hogy abból a mosolygó jólét támadjon fel és izes kenyeret juttasson országszerte mindenkinek. Tanulnunk, művelődnünk, haladnunk kell és célszerűen használnunk a haladó idők kulturájának vívmányait, mert a föld csak úgy terem áldást, ha azt a hatalmas erőt, melyet a természet omlós, puha, barna göröngyeibe belerejtett, az ember verejtékes szorgalma, szakszerű gondos munkája termékenysége teljes kifejezésére készíti.

Az idők hatalmas intelmét hallom! Miért haboznánk, tétováznánk? Még mennyi a meddő rög, parlag terület, ki-

aknázatlan természeti erő! Még mennyi a mostohán kezelt birtok, nagyjából, immel-ámmal mivel terület! És még mily kevesen vagyunk és mégis sokan és sokat nyomorgunk.

Ez a föld, melyről szerető rajongással szólunk, a magyar föld hivatva van harminc millió magyarnak jólétet, boldog megelégedést nyújtani, hivatva van természeti kincsei gazdagságát, változatoságát tekintve és az ember vállalkozó szorgalmát sürgető természeti feltételeinél fogva harminc millió boldog magyarnak áldott hazájává lenni. Ha sokan, ha többen, ha még egyszer ennyien leszünk!!

Ugy áldjon meg bennünket a magyarok Istene!

A kiállítás megnyitása.

Ma délelőtt Nagyváradon megnyitandó mezőgazdasági kiállítás előkészületeit nagyban hátráltatta a két napig szakadatlanul hulló eső és szél, a tömege azonban nagy buzgalommal igyekezett az akadályt s az időjárás kellemetéseit legyőzni, hogy a kiállítás a mai megnyitásra teljesen készen álljon.

Tegnap már kedvezőbb időben lehetett dolgozni a kiállítás területén s haladt is a munka. A helybeli kertészek tegnap valóságos angol-kertté varázsolták a gazdasági egyesület Otthona előtt és mellett levő területet.

Oriási pálmák, más délszaki és ritka növények és virággyök pompás képet nyújtanak. Ugyancsak tegnap fejezték be néhány pavillon építését s dr. Tóth Mihály főreáliskolai tanár a gazd. egyesület otthona mögött mészkövekből a vízvezeték segítségével elkészítette a Vaskóhn tul, Kaluger község határában levő természeti ritkaságot: az izbuki időszi forrást.

A Városligethez vezető uton hatalmas, zöldgalyakból összeállított diadalkapu felett tábla van

MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS
felirattal.

A kiállítás bástyaszerű főkapu mellett ritkaságszámában, hatalmas fenyő árbocon Bihar megye lobogója s Biharvármegye legujabban felfedezett ősi címere.

A kiállítás megnyitása ma, szombaton szeptember 15-én délelőtt fél 11 órakor lesz, a szabadban a gazdasági egyesület pavillonja előtt.

Darányi Ignác földművelésügyi miniszter szállásáról, a püspöki székházból tíz óra előtt a vármegyházába hajtat, Glac Antal főispánhoz.

A kiállítás területéről Markovits Antal kiáll. elnökkel egy küldöttség megy 10 óra után a megyeházához, ahol Markovits Antal üdvözlö a minisztert s felkéri, hogy a kiállítást nyissa meg s tekintse meg.

A kiállítás területén Telegdy József alelnök, igazgató fogadja üdvözlő beszéddel a minisztert.

Darányi Ignác földművelésügyi miniszter, mint a kiállítás védnöke beszéd kíséretében a kiállítást megnyitja

Ezzel a megnyitási hivatalos aktus véget ér és a miniszter megtekinti a kiállítást.

A kiállítás tartama s a belépti-díj.

A nagyszabású és kitűnően sikerültnek gerkező kiállítás időleges és állandó jellegűre oszlik. Az állandó kiállítás tartama szeptember 15-től 23-ig bezárólag, tehát 9 nap. Az időleges kiállítások pedig a következők: ló és sertés kiállítás szeptember 16—17; szarvasmarha és juhkiállítás szeptember 19—20; a baromfi kiállítás szeptember 19—23.

Naponként reggel 8 órától este 6 óráig lesz nyitva a kiállítás s ez idő alatt egy a szabadban levő kiállított, mint a pavillonokban elhelyezett tárgyak megtekinthetők.

A belépti díj a megnyitás napján 1 korona, vasárnapokon 40 fillér, másnapokon 60 fillér. A belépti díj az egész kiállítás és így az összes pavillonokban kiállított dolgok megtekintésére is jogosít, tehát sehol nem kell külön belépti díjat fizetni. A kinyomatott részletes katalógus azonban 20 fillér, de ennek a megvétele nem kötelező.

A díjazások.

Az egyes legkiválóbb kiállítók díjazására tiszteletdíjakat adományoztak a következők:

A m. kir. földművelésügyi miniszter 500 koronát bocsátott a kiállítási bizottság rendelkezésére, mely összegből 10 jutalmat tűzött ki a kiszagadónak.

Semrecsányi Pál v. b. t. t., nagyváradi 1. sz. megyés püspök, a legnemesebb ló kiállítójának.

Gróf Tisza István v. b. t. t., a legjobb sertés tenyésztőjének.

Dr. Radu Demeter nagyváradi gör. kath. püspök, a legcélsebb gép kiállítójának.

Fetser Antal felsz. püspök, a legszebb magyar és a legjobb nyugati marha tenyésztőjének.

Markovits Antal egyleti elnök, a baromfi-kiállítás legszebb gyűjteményének.

Telegdy József egyleti alelnök, a legjobb gyümölcs termelőjének.

Des Echerolles Kruspér Sándor egyleti alelnök, a juhkiállítás legszebb gyűjteménye kiállítójának ajánlottak fel tiszteletdíjakat. Továbbá:

Glac Antal, Biharvármegye főispánja, 200 koronát.

Winkler József v. püspök, nagyváradi nagyprépost, 200 koronát, kiállító kiszagadók és kisiparosok —

Schwartz Ferenc földbirtokos ugyancsak 200 koronát házi iparral foglalkozók díjazására. Végre:

A magy. kir. földművelésügyi miniszterium négy drb. nagy állami arany érmet, továbbá a lódíjazásra 800 koronát, a szarvasmarha díjazásra 800 koronát és a baromfi díjazásra 400 koronát bocsátott a bíráló-bizottság rendelkezésére kiszagadók részére.

Ezekon kívül 10—100 koronás díjak lesznek kiosztva a kiállítók között.

*

A kiállítás területén nemzeti karszalagos rendezők vannak beosztva. Tegnap állandó tűzoltó különítvényt rendelt ki a tűzoltó főparancsnok, a megfelelő felszereléssel.

Sok gondot okozott a kiállítás rendezőségének a kiállítás terület éjjeli őrzése. Mint értesülünk, akként segítettek a dolgon, hogy egy század katonaságot kérnek, mint Pécsen volt, a kiállítás éjjeli felügyeletére.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

San Franciskó pusztulása.

Irtá: James Hopper — Angolból* fordította: dr. Némethy Gyula.

Visszamentem a Market Streetre és megállítottam egy automobilt. Magán jármű volt, a város arany ifjúságának egyike volt a chauffeur-je, de mohón kapott az ajánlatom, hogy napi ötven dollárért kibéreljem auto-ját. Elrobogtam északra a Latin Negyedbe, hogy néhány barátom biztonságáról tudomást se szerezzek. Az alacsony téglá épületek mind levetették homlokfalaikat a keskeny utcákra úgy, hogy lehetett látni, akár a bábházaknál az emeletek keresztmetszetét. Így volt Henry Laffler az író háza; könyvszekrénye ágya mintha szinpaditurozat lett volna, látható volt. A téglahalmaz alatt, mely egykor a ház frontja volt, egy halott kínai feküdt, egyik hosszú sárga kezét kinyújtja bő ingujjából. Cédula volt tűzve a lépcső megmaradt részére, arról, hogy Laffler megmenekült. Fölkerestem Martinnek a festőnek műtermét is. Állott még a régi ház. A műterem tele volt téglával, de a rendszeren összetett festmények arról tanuskodtak, hogy a festő megmenekült. Hogy menekülhetett meg ez a két ember, el se képzelhetem.

Visza hajtottunk a szerkesztőségbe. A tűzzel küzdő tűzoltók mellett haladtunk el, mert a tűz már a Market Streetre csapott át s a

kereskedő és pénzügyi negyed pusztította. Akkor már tisztábban láttuk a pusztulást, s azt a parancsot kaptuk, hogy a tűz haladásos figyeljük meg, s állítsuk össze a halottak jegyzékét.

Amint eltávoztunk, a Nagy Operaház melyben néhány órával ezelőtt Carusot hallgattuk, robbanó heveséggel égett.

Most láttuk csak, hogy a földrengés csak előszó volt, a nagy tragédia pedig tűzzel volt írva. Kerestük a tűzvesz nyugati határát. A Market Streettől délre eső rész szánalmas látványt nyújtott. Ezren meg ezren vándoroltak a kifelé vezető utcában lehajtott fejjel, meredt tekintettel, csöndben, bódultan. Megállottunk a Southern Pacific Hospital előtt. Taligák, kétkezes és négykezes féderes kocsik minden féle jármű, betegekkel terhelve alkotott torlaszokat a kapu előtt. A kapu alatt két kórház szolga állott, mérsáros legények módjára véres kötényekkel. Százhuszonöt sebesült volt benn és nyolcz halott. A sebesültek közt volt Sullivan, a tűzoltók főnöke. A California Hotel kéménye omlott a házukra s csak nagy bajjal tudták kihuzni őt meg feleségét a romok közül. Két nappal később meg is halt. Amint elindultunk a kórháztól két ember érkezett oda silány vasbordágon egy öregasszonyt cipelve, kinek mindkét lába el volt szenesedve. Bevittük s mosolygott mikor jó ágyra helyezték. A Thirteenth és Valecre Street táján a talaj hat lábnyira besüppedt. A Fourteenth Streeten

egész árok vagy szakadék húzódott végig. A mint ezt szemléltük, a Treat Anennen újabb rengés jelentkezett.

Az utcán tolongó nép türelmének végett vetett. Az asszonyok térdeestek, s kicsinyiket szájaikba takarva jajveszéklésbe törtek ki, míg a férfiak céltalanul ide oda futkostak kezüket tördelve. Egy öreg asszony, kit egy roskatag öreg ember vezetett, jött le egy kapu alatt a lépcsőn, s vak volt. Az utca közepén mindketten elbuktak s dacára minden bátorításunknak, nem tudtak többé fölkelni. Meg akartak halni.

Órára tekinttem, s csodálkozva láttam, hogy csak fél kilenc van. Lementünk a tűz felé. Az Eighth Streeten találkoztunk vele. Markettől Folsomig Second-től Eighthig terjedt már a veres tenger, s ordítva rontott szét, maga előtt söpörve a menekülőket, embert, asszonyt, gyereket. Ember, asszony, gyermek ennyire emlékszem csak még, hogy nyomorultak, leverték voltak. Egy két pillanatnyi kép maradt emlékezetemben — egy asszony ki keltében egy zöld és veres papagájt cipelt s a papagáj egyre kiabált: Siess, siess, siess! egy füstöshaju kis leány hosszú szempillákkal, egy vak kutyakölyket hordozva egy övig meztelen férfi, rettenetes szinnyomatot cipelve a fején, egy másik matrácot és törött tükröt. De ekkor a katasztrófa, annak nyilvánulási, ragyogó fénye hipnotizálták agyamat, az emberek oly jelentéktelen dolgoknak tündek fel

Darányi miniszter Nagyváradon.

Darányi Ignác miniszter fogadtatására imponans közönség vonult ki a pályaudvarra, hol diszbeöltözött rendőrség kifogástalanul fenn tudta tartani a rendet.

A perronon a vonat érkezete előtt nagy izgatottság uralt minden kint levőt, ez izgatottság csak fokozódott, mikor a vonat 15 percnyi késést jelzett.

Habár a miniszter azt kívánta, hogy fogadtatása ne legyen ünnepélyes, mégis oly imponans volt az, hogy talán egy ünnepélyes fogadtatás sem lett volna külön.

Ott voltak a fogadtatáson:

Glac Antal, dr Radu Demeter, Rimler Károly, dr Miskolczy Ferenc, Széchenyi Jenő, Spett Gyula, Brém Lőrinc, Gerő Ármin, dr Halász Lajos, Bary József, Mangra Vazul, Molnár Imre dr, Telegdy József, Markovits Antal, Novotny S. Alfonz, dr Pác Sándor, Károly I. Irée, Eröss Rezső, Major Lajos, Szép Lajos, Des Echerolles Kruspér Sándor, Kovács S. János, dr Stokker József, Jeszenszky Pál, Brezovay István, Sporzon Pál, Stauth József, Butyka Lajos, Balogh Sándor, dr Istvánffy István stb.

A gyorsvonat megérkeztek hatalmas éljen kiáltásokkal fogadta a közönség a minisztert, aki *Rakovszky* György, *Koós* Jenő és *Cserny* Károly kíséretében érkezett meg.

Darányit a kocsiából való leszállásakor ismét megéljenzették. Az óriási éljenzések lecsendesülésekor *Glac* Antal főispán a következő szavakkal üdvözölte a minisztert:

Kegyelmes Uram!

Biharvámegye és Nagyvárad város közönsége nem rendezett diszes fogadtatást. Nem rendezett pedig *Kegyelmességed* határozott kívánságára. Azonban oly szép számmal jelent meg a közönség, hogy nem mulaszthatom el pár szóval *Kegyelmes Uram!* üdvözölni *Kegyelmes Uram!* E meleg fogadtatás nem csak mint minisztert, hanem legelső sorban mint embert fogadja, aki az egész életét a közjóért, a munkásságért és a kisemberekért szentelte. Midőn megyénk és városunk nevében üdvözölöm *Kegyelmes Uramat*, kívánjuk, hogy kiállításunk meglegedésére szolgáljon.

Hatalmas éljen zugott a főispán üdvözlése

után. A főispán üdvözlését Darányi a következőkben köszönte meg:

Méltóságos Főispán Ur! Hálásan köszönöm meg Biharvámegye és Nagyvárad város meleg fogadtatását, melyben részesített és ez alkalomból kívánom, hogy a jelen kiállítás a város felvirágzására szolgáljon.

Az üdvözlés és a miniszter szavai után a főispán bemutatta Spett Gyula kanonokot és Brém Lőrincet, akik Szemrecsányi püspök nevében fogadták a minisztert. A miniszter ezután kérdezősködött a megyés püspök egészsége felől. Majd a kíséret titkárokat mutatta be a váradiaknak, aztán általános éljenzés között Spett Gyula kanonokkal kocsiba szállott és a rezidenciába hajtatott.

A rezidenciában a miniszter tiszteletére vacsorát adott a püspök. A vacsorára hivatalosak voltak: *Glac* Antal, dr Radu Demeter, *Rakovszky* György, *Koós* Jenő, *Cserny* Károly, *Miskolczy* Ferenc dr, *Markovits* Antal, *Telegdy* József, *Des Echerolles* Kruspér Sándor, *Fetszer* Antal, *Palotay* László, *Spett* Gyula, *Brém* Lőrinc, *Bunyitay* Vince, *Rimler* Károly, *Molnár* Imre dr, *Olasz* Elemér, *Eröss* Rezső.

A földmívelésügyi miniszter ma a főispánnál tiszteletére adandó ebédén részt fog venni és a délután négy órai vonattal visszautazik Budapestre.

A miniszter és kísérete részére külön kocsit áll a pályaudvaron.

A borászati kongresszus.

A mezőgazdasági kiállítással egyidőben, de attól azért függetlenül a Magyar Szőlősgazdák Országos Szövetsége Nagyváradon tartja III. orsz. szőlészeti és borászati kongresszusát, holnap vasárnap és hétfőn. Első nap a vármegyei székházban lesz a kongresszus, míg második napon, hétfőn tanulmányutal lesz összekötve, amennyiben megtekintik Margittán a mólki apátság országos hírű pincegazdaságát s az értekezletet is ott tartják meg. Szeptember 17-én reggel 6 óra után külön vonaton indulnak a nagyvárad vasut állomásról Margittára s az esti vonattal jönnek vissza Nagyváradra.

A borászati kongresszus igen népes lesz, amennyiben az ország minden vidékéről a legtekintélyesebb bortermelők jelentették be részvételüket.

A kongresszus tagjai ma szeptember 15-én szombaton este 8 órakor a Pannonia étteremben ismerkedési estélyre gyűlnek össze.

Több oldalról kapott tudakozódásból kifolyólag közöljük, hogy a III. országos szőlészeti és borászati kongresszusra jelentkezni lehet szept. 15. este 8 órakor az ismerkedési estén, mely Nagyváradon a «Pannonia» szálló éttermében tartatik meg. Továbbá szept. 16-án, vasárnap délelőtt fél 9 órakor a kongresszus megnyitása előtt a vármegyházán.

Az országos gazdaggyűlés.

A Gazdasági Egyesület Orsz. Szövetsége a Biharvámegyei Gazdasági Egyesülettel karöltve szeptember 18-án, kedden és 19-én szerdán országos gazdaggyűlést tartanak, mely nagy jelentőségű és igen látogatott lesz, amennyiben úgy Biharvámegyből, mint az egész országból mintegy 300 nagybirtokos és kiscgazda jelentkezett.

Az országos gazdaggyűlés rendező bizottsága tegnap *Telegdy* József elnök vezetése alatt ülést tartott, amelyen a kongresszusról s a kongresszus elnökének fogadtatásáról tanácskoztak.

Végleg megállapították a gazdaggyűlés napirendjét a következőkben:

18-án délelőtt:

Mailáth József gr. előadása: A gazdaságszociális feladatai.

Des Echerolles Kruspér Sándor: A cselédtörvény módosítása.

Keller Gyula: A mezőgazdasági háziipar.

19-én délelőtt:

Rubinek Gyula: A mezőgazdasági érdekképviselet.

Eröss Rezső: Az erdőtörvény végrehajtási utasításának módosítása.

Megbeszéltek továbbá gróf *Dessewffy* Aurélnak, a kongresszus elnökének a fogadtatását.

Gróf *Dessewffy* Aurél valószínűleg hétfőn, szeptember 17-én este érkezik Nagyváradra. A vasutnál küldöttség élén *Telegdy* József rendezőbizottsági elnök fogadja s üdvözölni fogja a gazdák nevében.

Ugyancsak hétfőn, 17-én este ismerkedésre gyűlnek össze a gazdakongresszus tagjai a Pannonia étteremben.

előttem, mint a hangyák. Még egy jelenetre emlékszem. A Eighth Streeten, Folsom és Howard között volt egy üres homokos terület a tűzvész utjában. Tele volt menekvőkkel kiknek mozdulatlansága rendkívül meglepett. Kuffereken, kendőbe kötött ruhákon ültek. Minden oldalról mint a rák ollói, közeledett feléjük a tűz. Mozdulatlanul ültek ott, mintha bronzból lettek volna öntve, mintha egy képszalag (friz) alakjában lettek volna kidolgozva, mely az ember nyomoruságát ábrázolta. A tűz bömbölt, izzó szén hullott rájuk, a hőség egyre nőtt ruháik füstöltek s ők még mindig ott ültek rongyaik csomagán, ingóságaikon, kincsükön, révedező szemekben vad elhatározással, hogy többet egy lépést se tesznek, hanem ott halnak meg ülő helyükben . . .

A Third Streetnél a tűz kiinduló pontját találtuk meg. Északra ép úgy elterjedt mint nyugat felé, s a Call Building a város legnagyobb felhőkarcolója tüzesen fényelt, mint egy fénylő bogár. A porrá lett tűz egész zuhatagai áradtak ezer ablakából. Az Examiner Building szintén égett. A Pallas Hotel, melyet a sanfranciscoiak mindenek fölött kedveltek füstölgött, de még küzdött nagyszerűen, Kelet felé a tűz a Second Streetig jutott.

Innen a Hayes Velley felé tartottunk, hogy lássuk ott is a tüzet. A City Hall mellett haladtunk el, melyre a város hat millió dollárt költött.

Összeomlott a földrengéskor — s most

rom volt, nemes szépségű, amilyen nem volt ép korában.

Itt-ott egy-egy tömör oszlop emelkedett architrávjával, babyloni fényű képet nyujtva. A kupola megkövetlenítve, vasvázat megtartotta, de az is össze-vissza volt hajtogatva, mintha valami kolosszális csavarodás érte volna. A Central Emergency Hotel egészen el volt torlaszolva óriási kövekkel.

Epen ekkor történt, hogy a szél amely eddig gyöngye volt és keleti, erőre kapott és északnyugatiú tujt. Ez megpecsételte a város végétét. Mikor megérkeztünk délbe a Market Streettől, elkezdett az terjedni a Fourteenth Street felől le a kikötő felé; ez az iszonyu tűz front, a szélől hajtva ingott kelet és dél felé, valósággal olvasztva a háztetőket maga előtt. Megkerültünk dél felé. S Mary Hespitolnál állottunk meg a Pincon dombon, a város délkéleti szegletén. Lenn az egész város a Fourteenth Streettől a hajókig egy láng volt, mely lobogott a szélben, mint valami rettenetes kozmikus anarchia zászlaja.

Hét órakor a Call és Chronicle gárdája, az Evening Bulletin szerkesztőségében gyűlt össze, a tűz vörös fénye adta az egyedüli világosságot. A Chronicle személyzete a következő utasítást kapta:

A Chronicle emberei a Chronicle Buildingnél találkoznak holnap egy órakor, ha ugyan lesz még Chronicle.

A Call személyzete részére: A Call gárdája Fairmontnál fog találkozni, holnap egy órakor, ha ugyan lesz holnap. Holnap volt, de jóval egy óra előtt a Chronicle Building kiégett rommá vált, a nagyszerű Fairmont palota pedig mint valami nagy görög templom a dombján, égett mint egy katafalk.

Nyolc órakor a Market és Montgomery sarkán állottam. A Market Street egész déli oldala tűzben állott végesvéig. A szél elült s a Palace meg a Grand Hotel nyugodt bánnal égtek előttem . . .

Még a következő éjjel is égett a város rezes fényvel; a dinamit egész éjjel bömbölt lassu időközökben, mint a vonagló város érverése. Mikor a nap felkelt, Nob Hill, Fairmont, a milliomosok székhelye művészi kincsekkel telve egykor, most vörösen izzott mint egy tiara a város felett . . .

A második nap délutánján lefelé sétáltam a Market Streeten. Ugy tűnt fel előttem, mintha egy halott város fölött járnék, de nem a minap elpusztult, hanem századokkal ezelőtt összedult, lávájából most újra kiásozott város fölött . . . Faldarabok meredeztek ég felé mindenütt, összevissza tekert vasoszlopok dőltek jobbra-balra. Fölöttük sárga füst szállott lassan. Minden fölött nehéz, veszteglő csönd ült. Valóban nem volt semmi egyéb. Összeomlott csavarodott épületek, pusztulás sárga füstje, nagy csönd — ez volt az egész.

(Vége.)

Keddén délelőtt diszebed lesz a kiállítás területén a kongresszuson jelenlevők részvételével, gr. *Dessewffy Aurél* tiszteletére.

A virágkorzó.

Szeptember 18-án délután a Városliget körül épített új köruton nagyszabású kocsikorzó lesz, virágokkal díszített kocsikkal. A rendezőség élén *Nedeczky Ferenc* huszárkapitány buzgólkodik. Az érdekes látványosság jutalomdíjakkal lesz összekötve. A kocsikorzóra 21 fogattulajdonos jelentkezett, ezek között öt négyes fogattal. A többi 2-ös és 1-es fogat lesz. A legszebb 4-es, 2-ös és 1-es fogat tiszteletdíjat nyer.

Minisztertanács. Fővárosi tudósítónk jelenti: A budavári miniszterelnöki palotában ma minisztertanács volt, amelyen a folyó ügyeken kívül tárgyalás alá került a kiegyezés és az 1907. évi állami költségvetés.

Egyetemi tanár a nemzetiségi pártban. Kolozsvárról felelt: *Moldoványi Gergely*, ki a kolozsvári egyetem bölcsészeti szakán a román nyelv és irodalom rendes tanára, tárgyalásokat folytat a román nemzetiségi képviselőkkel a román nemzetiségi pártba való belépése tárgyában. *Moldoványinak* ez az elhatározása élénk leltűnést kelt.

Az angol liberális klub több tagja e hó folyamán Budapestet meglátogatja. *Kossuth Ferenc* most körlevelet intézett a függetlenségi képviselőkhez, hogy az angol vedégek fogadásánál és kalauzolásánál készséggel közreműködjenek.

Városi közgyűlés.

(Második nap.)

A városi közgyűlés tegnap véget ért. A második napra maradt ügyek közül csupán a *Rodrigucz Károly* és *Nilgesz József* felebbezése keltett nagyobb érdeklődést, amelyet a tanács azon határozata ellen adtak be, hogy a vízvezeték nem építi ki a város a vasút állomás mellett levő szőlőjükhöz.

Egy óránál tovább tartott ezen kérdés felett a vita, míg végre a többség a tanács javaslatát fogadta el.

A tárgyalás folyamán azonban erős leckét kapott a tanács, amiért önkényesen egész sereg tekintélyes szőlőbirtokos pajtájába bevezettette a vizet.

Az e felett keletkezett méltó felháborodás csak úgy csillapult le, hogy a polgármester ígéretet tett, miszerint a jövő havi közgyűlésre felvilágosítást nyújt, hogy kiengedélyezze a szőlőkbe a víz bevezetését.

A közgyűlés második napjának lefolyása a következő volt:

Glaz Antal főispán elnökölt.

Jelen voltak:

Bozóky Béla, *Fröhlich János*, *Hlatky Endre*, *dr. Hoványi Géza*, *Kiss Dávid*, *Nozáky Rezső*, *dr. Stokker József*, *dr. Adorján Emil*, *dr. Berkovits Ferenc*, *dr. Halász Lajos*, *Schwarz Izidor*, *Stern Herman*, *Széles Lajos*, *dr. Vucskics Gyula*, *Weisz Károly*, *Heller Ede*, *Löwenstein Zsigmond*, *dr. Tóth Ferenc*, *Weisz Ernő*, *dr. Gyémánt Jenő*, *Harmathy Károly*, *dr. Kurländer Ede*, *Molnár Lajos*, *Rendes Vilmos*, *Rimler Károly*, *dr. Istvánffy István*, *Juricskay Barna*, *dr. Cseresnyés Béla*, *Gerő Armin*, *Darvassy Lajos*, *Dus László*, *Tóth Márton*, *Szántó Lajos*, *Köszeghy József*, *Markovits Sámuel*.

Az első nap jegyzőkönyvének hitelesí-

tése után a még hátralevő ügyek tárgyalására tértek át.

Vízvezeték a szőlőhegyen.

Rodrigucz Károly és *Nilgesz József* szőlő tulajdonosok a vízvezetékért kérték a tulajdonokban levő területig kiterjeszteni a saját költségükön.

A tanács a kiterjesztést nem javasolta.

Dr. Stokker József indítványozta, hogy a tanács javaslatának elvetésével a kért meghosszabbítást rendelje el a közgyűlés. A kiterjesztést a főmérnök előbb véleményezte s azt a városra jövedelmezőnek mondta jelentésében. Egy hét múlva a főmérnök véleményét visszavonta. Holott már előzőleg azért kérték a kiterjesztést, mert területüket parcellázni akarják. Másnak már engedélyezték a kiterjesztést, sőt 1035 korona a város terhére ment. Indok nincs, miért ne engedjék a kiterjesztést, mikor teljesen ingyen jövedelemhez jut a város, Nem egyenlően jár el a tanács. Rámutat, hogy már sok szőlőbe van a vízvezeték bevezetve.

Rimler Károly azért nem akarja kiterjeszteni a vezetékét, mert nincsen víz. Ejjel el kellett zárni a vízművet, mert nem győzte az üzemet. Ha a vízműtelepet kibővítik, akkor a hegyre is adnak vizet. Közlebb itt lesz a kiterjesztésre az előterjesztés.

Köszeghy József szerint sötétbe ugrás volna, ha a kérelmet teljesítik, mert 100 ház készül ott s ezek vizellátására kicsi volna a most lefektetett cső. Hogy lassan el 100 új házat vízzel, mikor ma sincs víz.

Dr. Stokker József cáfolta a főmérnök állítását.

Rimler Károly azon közvetítő indítványt teszi, hogy a kért meghosszabbítást engedélyezzék, azzal a határozott kikötéssel, hogy ha tömegesebb új jelentkezések lesznek, azokat semmi esetre nem engedélyezi, míg a telep ki nem lesz bővítvé.

Köszeghy József ellenzi a polgármester pótlását.

Rimler Károly: nyugodtan ajánlja pótdítványának elfogadását, ha már most kimondják, hogy minden további kiterjesztést meg fognak tagadni.

Széles Lajos rövid hozzászólása után

Hlatky Endre helyesli a kiterjesztést gazdasági és közegészségi tekintetben, de előbb a belterületen kell gondoskodni az ellátásról. Míg ez nem lesz, addig semmiféle kiterjesztésbe nem megy bele. Végtelen hibának tartja, hogy eddig is a tanács a szőlőkbe kivezettette a vízvezetékét. Tullépett a tanács, ezt meg kell vizsgálni; tegyen jelentést a tanács a jövő közgyűléshez, hadd lássák, ki követte el a hibát.

Rimler Károly kijelenti, hogy a jövőben semmiféle kiterjesztést nem engedélyez a tanács hanem a közgyűlés elé hozzák a dolgot.

Balogh Döme támadja a tanácsot, hogy a míg a városban büntetik, ha 1 csap nyitva van, sutyomban pedig kivezetik a szőlőkbe a vizet. Vizsgálatot kér a jogtalan eljárás felett, hogy a szőlőkbe kirendelte el a víz kivezetését.

Rimler Károly a multra nézve tájékoztatni fogja a törvényhatóságot.

Dr. Hoványi Géza szintén amellel érvel, hogy a míg a város belterülete teljesen nincsen ellátva vízzel, a külterületre nem ad egy cseppet se. Ha lesz elég víz, ad oda is.

Stern Hermann a locsoláshoz szükséges víz ellátására a tervbe vett vízemelő szivattyuk mielőbbi kiépítését sürgeti, hogy a jövő nyáron ne legyen vízhiány.

Dr. Stokker József elfogadja a polgármester pótdítványát.

A tanács javaslatát fogadták el.

*

A káptalan telkek mögött, a vasuti pályaudvarral szemben utcaszabályozás céljából szükséges közterület átbocsátásának kérdését a jövő közgyűlésre tűzték ki.

A többi apróbb ügyeket fél 6 órára letárgyalták s a közgyűlés véget ért.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTÓ.

Szept. 15. A kiállítás megnyitása.
Szept. 16. Megnyitó ünnepély a jogakadémián,
Szept. 18. Kocsi korzó a kiállításon.
Szept. 15—23. Kiállítás Nagyváradon.
Szept. 15—16. Lóverseny Nagyváradon.
Szept. 16—17. Országos borászati kongresszus.
Szept. 18—19. Országos gazdakongresszus.
Szept. 19. Meggyegülés.
Szept. 23. A kiállítás bezárása.
Szept. 23—26. A VI. kath. nagygyűlés Budapesten.

Tisztelettel felkérjük vidéki előfizetőinket, hogy ugy hátralékban levő, valamint a jelen negyedre szóló előfizetéseiket mielőbb beküldeni sziveskedjenek, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

* **Személyi hir.** *Dr. Váradi Odön* ügyvéd külföldi utjából haza érkezett.

* **Egyházmegyei kinevezések.** *Dr. Szemrecsányi Pál* püspök ő Excellentiája *Serly Béla* szilágy-csehi lelkész *érmindszenti* plébános s egyuttal a kerület esperessévé nevezte ki; helyébe *Szilágy-Csehre* lelkésznek *Kledorfer Lipót* Lambert volt kapucinus atyát küldötte, kit egyuttal felvett az egyházmegye papjai közé. A *belényesi* plébániát kegyuri bemutatás alapján *Széles Elek* nagyvárad-újvárosi káptalan nyerte el. Ifj. *Gahér Mihály* volt belényesi adminisztrator endrődi káplánnak *P. Lencse Agoston* kapucinus tasnádi káplánnak, *Kovács Rezső* tasnádi káplán pedig *békés-szent-andrási* káplánnak lett áthelyezve.

* **Veni Sancte a jogakadémián.** A Nagyvárad Kir. Kath. Jogakadémiának 1906. tanévi megnyitó ünnepélyét folyó évi szeptember 16-án tartja. Az ünnepély programja: Délelőtt fél 9 órakor »Veni Sancte« a prémontrei templomban. Gyülekezés a jogakadémia dísztermében, ugyanott a) *dr. Bozóky Alajos* igazgatónak tanév-menyitő beszéde; b) *dr. Kiss Géza* jogtanárnak »A pozitív szerződésszabályokról« cz. értekezése.

* **A Katholikus Kör a püspöknél.** A Nagyvárad Kir. Kath. Kör választmánya tegnap tisztelettel a püspöknél a kör védnökénél abból az alkalomból, hogy másfél évi távollét után — mit gyógykezelése okozott — visszaérkezett székhelyére. A küldöttségben részt vettek: *Palotay László* praelátus, a kör elnöke, *dr. Vucskics Gyula* alelnök, *Pekánovics Imre*, *Papp Imre*, *Jelinek Ferenc*, *Láng József*, *dr. Krüger Aladár*, *P. Zsálik Privatus*, *Böszörményi Géza* és *Imrik Gusztáv* titkár. *Palotay László* elnök megleghangu beszéddel üdvözölte a püspököt. Ha a család fejét baj éri családjának minden tagja megéri azt. A püspök távollétét is megérezte, bár bőkezűségét, atyai jószágát azalatt is érezték, az ő nagy családja, az egyházmegye s az ő szűkebb családja a város és a Kath. Kör. Buzgó imádságunkat meghallgatta a jó Isten s visszahozta közénk szeretett főpásztorunkat, érezze magát jól, tartsa Isten sokáig állandó jó egészségben. A püspök kedvesen válaszolt. Távolléte alatt is mindenkor szeretettel gondolt a körre s biztosította tovább atyai jóakaratról. Majd egyenkint beszélgetett a megjelentekkel, mindegyikhez volt egy jó szava, kedves megjegyzése, érdeklődve kérdezgetett mindenféleképp, főleg a kiállításról. A Kath. Kör után *Szegedyné Gerliczy Irma*, *Gina* és *Erzsébet* leányaival tisztelettel a püspöknél.

*** A megyei igazoló választmány ülése.** Biharvármegye igazoló választmánya tegnap délelőtt ülést tartott a megyeháza kistermében. Az ülésen Papp János elnöke alatt jelen voltak Balázsházy Iván mint előadó, Széchenyi Jenő, Miskolczy Árpád, Cziffra Gerő, Kurovsky Alfréd, Hranyczy Károly és Gyöngyössi István dr. Az ülés 9 órakor vette kezdetét, tárgya a legtöbb adót fizetők névsorának összeállítása volt. Az óriási szám, melyből a választmánynak volt hivatása a legmagasabb adót fizetők közül háromszázat a megyebizottsági tagok közé felvenni, még nem volt teljesen letárgyalható. A választmány fél 1 órakor egyelőre befejezte az ülést, oly hozzáadással, hogy e hó 28 án ismét összejön és akkor a még hátralevő névjegyzéket átvizsgálja. A kétheti megszakításra a közbeeső gazdasági kiállítás, megyegyűlés stb. ad okot.

*** Firczak Gyula** munkácsi püspök a napokban tölti be 77-ik életévét, mely alkalommal meglehetősen központja lesz az áldott lelkű főpap, aki a közügyek terén is jelentékeny és áldásos szerepet játszott. Mint képviselő annak idején ő hívta fel először a kormány figyelmét a felvidéki szegény néprühretlen helyzetére és nagy érdeme van abban, hogy a kormány megindította a mentő akciót az elhagyatott rutén nép megmentése érdekében.

*** A lejárt adómentességek** A nagyváradai m. kir. pénzügyigazgatóság 69969 VI. 1906. sz. a. felhívása következtében az 1906. év végével leárandó ideiglenes adómentességek új osztályba sorozásáról felvett adótervezési F. jegyzék városház, földszint 31. sz. szobába folyó évi szeptember 15 től szeptember 30-ig tizenöt napi közszemlére kitétetett; minek következtében értesítették a cím, hogy a kitézött napokon az osztályozás megszemlélhető s esetleges felszólamlások beadhatók lesznek. Nagyvárad, 1906. szeptember 11-én. *Lukács Odón* adó és pénzügyi tanácsos.

*** A petrozsényi sztrájk** tegnap végre teljesen megszűnt. Az összes munkások, szám szerint hétezeren, munkába álltak és így az összes tárnakban serényen folyik már a munka.

*** A közegészségügyi bizottság ülése.** Tegnap tartotta meg ülését a megyei közegészségügyi bizottság. Első tárgya volt az üresedésben lévő székelyhidi járási orvosi állásra beérkezett három pályázati kérvény átvizsgálása. A bizottság a három kérvényt egy kivételével kellőleg okmányoltnak találta. A kérvények a főispán elé lesznek terjesztve, aki tetszése szerint fogja a kinevezést megejteni. A második tárgya volt Vass István, Tóth Kálmán és Gécy Dezső gyógyszerészek kérelme. Az elősoroltak Belényesben egy II. gyógyszerész felállítását kérték. A bizottság a kérvényeket szabályszerűeknek találta és a II. gyógyszerész felállítására vonatkozólag kedvező véleményét terjeszti a közgyűlés elé. (A közgyűlés a gyógyszerész ügyét a miniszterhez fogja felterjeszteni.) Harmadik tárgya volt a székelyhidi II. gyógyszerész ügye. Ez ügyben Keszthelyi Kálmán adott be kérvényt. A bizottság nem találta szükségesnek a második gyógyszerész felállítását, azért a kérelem elutasítását véleményezte. A bizottsági ülésen Keszthelyi Zoltán főjegyző elnököt és Balogh Elemér volt az előadó.

*** A Washington szobor leleplezése.** E hó 16-án lesz a Washington-szobor leleplezése Budapesten. A budapesti amerikai konzul kormányának egyenes utasítására nem vesz hivatalosan részt az ünnepen, hanem csupán mint magán személy. Ez azonban — mint a konzul kijelenti — nem rejt magában semilyen politikai célzatot vagy éppen tüntetést az ünnepély ellen. A Budapesten időző, a szobor leleplezésére eljött amerikai magyarok különben ma délelőtt megkoszorúzzák Petőfi szobrát, majd a várban a Honvéd szobrot és vallásos

szertartások közt Szent István szobrát. Délután 3 órakor Kossuth Lajos siremlékére helyeznek el koszorút, mely aktusnál Kossuth Ferenc miniszter is jelen lesz.

*** Ipariskolai szünet.** Kir. tanfelügyelő urnak 2187—906 számú engedélye alapján tudatom a t. tanonctartó mester urakkal, hogy az ipariskolai előadások szeptember 15-től 24-ig a mezőgazdasági kiállításra tekintettel szünetelni fognak. Nagyvárad, 1906 szept 14. *Széts Izsó* ipariskolai igazgató.

*** Szöknek a hadkötelesek.** A tenkei főszolgabíró tegnap jelentést tett az alispánnak. E jelentése igen kedvezőtlen színben tünteti fel a tenkei járás hadköteleseinek létszámát. A főszolgabíró ugyanis most vizsgálatot tartott a körjegyzői és jegyzői hivatalokban és arra a meggyőződésre jött, hogy az utóbbi időben a hadkötelesek legnagyobb része Amerikába szökött. A kiszököttek nagyjából most tartóznának sor alá állani és hogy megmeneküljenek az előállításról, Amerikába szöktek. A főszolgabíró kéri az alispánt, hogy a törvények legszigorúbb alkalmazását rendelje el, nehogy e fenyegető veszély elhatalmasodjék.

*** Törvényszék Nagykarolyban.** Nagykarolyban nagyarányú mozgalom indult meg, mely minket is igen közelről érint. Ezelőtt mintegy két évvel a nagyká. olyi polgárság mozgalmat indított meg, melynek célja volt, hogy Nagykarolyban törvényszéket állítsanak fel. E mozgalom azonban három vármegye érdekeit sérti, melyek közt ott van Biharvármegye is. Ugyanis a Nagykarolyban felállítandó törvényszék ügyköre a nagyváradai, zilahi és a s. atmári törvényszékek hatásköréből állani ki és így az elősmert törvényszékek érzékenyen megcsorbíthatnának. A mozgalom intézői elhatározták, hogy küldöttséget menesztenek az igazságügyi miniszterhez, akitől kérni fogják a törvényszék felállítását. Ez az egész mozgalom azonban igen erős ellentállásra talált, ugyanis egy igen hatalmas ellen mozgalom indult meg, melyben Szatmárvármegye törvényhatósága az ottani ügyvédi kamarával karöltve augusztus 11-én gyűlést tartottak, melyen határozatilag mondták ki, hogy népgyűlést tartanak Szatmárnémetiben és memorandumot adnak a kormánynak. A memorandumot Szatmárnémeti egész lakossága alá fogja írni, hogy lássa a kormány, hogy a nagykarolyi törvényszék felállítása hátrányos volna. Az ellen mozgalom indító átiratot küldtek az érdekelt törvényhatóságokhoz, hogy megakadályozzák a nagykarolyiak mozgalmát. Az átirat tegnap érkezett meg Biharvármegye törvényhatóságához. Az átiratban kéri, hogy a törvényhatóság szintén indítson mozgalmat és egy hasonló memorandumot nyújtsanak át a kormánynak. Biharvármegye mint leginkább érdekelt fél bizonyára nem fogja figyelmen kívül hagyni az átiratot. A mozgalom megindítása minél előbb kellene, hogy megtörténjék annál is inkább, mert a nagykarolyiak már az őz elején készen lesznek tervezetükkel és azt befogják nyújtani.

*** Peiser Károly életveszélyes kalandja.** Veszedelmes kalandja volt a napokban Peiser Károlynak, a püspökség érdemes főmérnökének. Tagosítási munkálatokat végzett Alsó-Topa község határában, mikor munkaközben kaszával, kapával felfegyverkezett tömeg tört rá. A támadók az alsó-topai oláhok voltak, a kiket valami lelketlen ember félrevezetett azzal, hogy az »urak« most elveszik a földjüket. Peisernek nagy bajjal sikerült elmenekülnie, de segédei közül a nép többet elfogott s alaposan elvert. A fellázadt községben csendőrök állították helyre a nyugalmat. A 20. században szinte hihetetlen korlátoltságról tanuskodó eset első híre már tegnapelőtt megérkezett Nagyváradra, de akkor senki sem akarta elhinni, hogy Ma-

gyarország közepén ilyesmi megeshessék! Tegnap aztán megerősítették értesülésünket; szomorú állapotok azok, ahol a népet így félre lehet vezetni.

*** A megyei árvaszéki elnök vizsgálati körútján.** Biharvármegye árvaszéki elnöke Hranyczy Károly tegnap átiratot intézett a székelyhidi főszolgabíróhoz, hogy a szokásos hivatalfelügyelet és ellenőrzési vizsgálatot a székelyhidi járás területén szeptember 24-től kezdődőleg, szeptember 27-ig fogja megtartani. A vizsgálat a gyámügyi ügyek kezelését lesz hivatva felülvizsgálni. Az egész járás területén nem külön-külön minden községben, hanem Székelyhid, Diószeg és Nagyléta központokban fogja megtartani az elnök. A vizsgálatok alkalmával a magánpanaszokat mindég a vizsgálat napjának délutáni 3 órájában fogja meghallgatni az árvaszéki elnök.

*** Erdemkereszt egy kereskedősegédnek.** A hivatalos lap jelentése szerint a király Königsberg Ignác kereskedősegédnek a csornai Gestettner-féle kereskedőcégnél sok éven át teljesített hű szolgálata elismerésül a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta.

*** Markó kiállítása.** Pár nappal ezelőtt megirtuk lapunkban, hogy *Markó József* akadémiai festő hazánk fia a kaszinóban mintegy 20 képet állított ki, melyek részint táj-, részint genre és arcképek. Lapunk egyik szerkesztője tegnap szemlélte meg a képeket s az a véleménye rólok, hogy egytől-egyig oly művek, melyek hivatott művészi ecsetre vallanak. Színei élénkek, a kidolgozás pedig igen kiváló ügyességre vall. Különösen finomak a tájképek, melyek szép és eleven színekkel megfestett természetű részletek. A színvázlatuk egytől-egyig mesteriek. Minthogy a művész még csak pár napig marad városunkban, műpártoló közönségünknek figyelmébe ajánljuk a kiállítás megtekintését.

*** Összeesküvés Zanella képviselő ellen.** Fiuméből jelentik: A rendőrség meghusított egy merényletet, amelyet Zanella Rikárd országgyűlési képviselő ellen terveztek. Az volt a tervük, hogy amikor a képviselő éjszaka hazamegy, rátámadnak a kapualjában, a hová már előre elrejtőznek, aztán majd elmenekülnek a hátsó kapun. A rendőrség értesült a dologról s vizsgálatot indított. Ma letartóztatták Pavasics Antalt, aki a horvátok minapi tiltakozó gyűlésén azt mondta Susákon, hogy három napon belül megszerzi Zanella fejét. A merénylet tervezőinek már nyomában van a rendőrség.

*** Nagyléta kisebb lesz.** Az óriási kiterjedésű Nagyléta községe a jövőben valószínűleg kisebb lesz. Ugyanis Szabó Elek, Taby József, Fazekas Sándor nagylétei nagybirtokosok birtokaikat a közvetlen szomszédos Ujléta községhez akarják csatoltatni, mivel birtokaik Nagylétától igen távol esnek és Ujlétának közvetlen szomszédai. Nagyléta-képviselő testülete most határozatot hozott, melyben határozottan tiltakoznak a birtokok elszakításától, mivel a szakítás a községnek érzékeny károkat okozna. A főszolgabíró e határozatot most terjesztette be a megyéhez oly megjegyzéssel, hogy a birtokok elszakítása Nagylétának igen csekély kárt okozna, azonban a szegény viszonyú Ujléta határozottan nyerne a birtokok oda való csatolása által. A vitás ügyben a közgyűlés fog határozni.

*** Egy öngyilkos kiléte.** A tolyó hó 10-én a »Nemzei Szállodában« öngyilkossá lett fiatal ember személyazonosságát sikerült megállapítani. Atyja Gyulán járt fiát keresve s az ottani rendőrségnél a nagyváradai rendőrség távirata alapján eljött Nagyváradra s itt az arcképről, valamint hátrahagyott holmijaiból felismerte fiát. E szerint az öngyilkos Matyucz Péter gyulavarsányi 23 éves kereskedő. Tettének oka ismeretlen.

* **Komádi kövez.** Az elmaradottságáról híres Komádi rohamosan igyekszik megcáfolni azokat a híreket, melyek maradiságáról beszélnek. E mellett bizonyít az is, hogy az ország-hírű vendégmarasztó sártengert a piacról el akarja tüntetni. Már köveztetni is a vásártér a fele készen is van, sőt a másik felének egy jó részére van anyag is, azonban mintegy 200 négyszög öl területre se anyag, se pénz nincs. A képviselő testület most gyűlést tartott, melyen elhatározták, hogy a még kövezetlen területre 800 koronát fognak felvenni a közmunka pénztár múlt évi maradványából. E határozatukat a mezőkeresztesi főszolgabíró most küldte be az alispánhoz jóváhagyás kieszközlése végett.

* **A kávéház tolvaja.** Tegnap hajnalban 4—5 óra között az Emke kávéházba bement egy ismeretlen ember s egy fogasról a tulajdonos, Stern Hermann nagy, sötétszürke felöltőjét (zsebéről St. H. monogram), egy asztalról egy »Emke« felirású perselyt 4—6 kor. tartalmával, egy barna sétatálcát »Jegenye Fürdő« felirással elvitt és eltávozott. A nyomozást megindították.

TÁVIRATOK.

A francia kulturharc.

Páris, szept. 14. E hó 23-án valamennyi püspöki székesegyházban pástorlevél fog felolvasatni, melyben a püspökök kijelentik, hogy feltétlen alávetik magukat a pápai encyklika határozatainak s egyuttal közlik a legutóbbi teljes ülésen hozott határozatokat.

Tolstoj felesége haldoklik.

Budapest, szept. 14. (Saját tud. táv.) Pétervárról jelentik, hogy Tolstoj Leó gróf felesége haldoklik.

A kubai felkelés

London, szept. 14. New-Yorkból jelentik: Kuba szigetén Havanna városát fennállása óta nem fenyegette a mostanihoz hasonló veszély! A felkelők Guerra vezetésével nagy számban vonulnak a város ellen, melynek megtámadását a legközelebbi órákban várják. Magában Havannában véres harcok folynak. A kormány az összes gyanús külföldieket ki fogja utasítani.

Földrengések Sziciliában

Róma, szeptember 14. Eszaki Szicilia összes helyiségeiben a lakosság, amennyiben nem tudott Palermoba menekülni, szabad ég alatt töltötte az éjjelt. Ujabb földlökésektől féltek, amelyek azonban ma következtek be. — Minthogy az emberek nem dolgoznak, sok helyen már éhínség mutatkozik.

Az orosz forrongás.

Pétervár, szept. 14. Most jelent meg a kormány hivatalos jelentése a siedleci vérengzésekről. E szerint e hó 8-án a zsidónegyedben a katonai őrzőre és a rendőrségre rálöttek, mire a városban elrendelték az ostromállapotot. A lakosságtól követelték a merénylők kiadását, de nem teljesítette. Erre két ágyúlövés történt, mely két házát összerombolt. A forradalmárok fegyveresen védekeztek és a zsidónegyedben ismétlenül rálöttek a katonákra. A forradalmárok közül 40 ember elesett. A sebesültek száma nem volt megállapítható. 200 embert letartóztattak. A zavargások e hó 10-én szüntek meg.

Berlin, szept. 14. Szedlicből jelentik, hogy az utcáknak borzasztó képük van. A csőcselék egyetlen házat, egyetlen üzletet sem kímélt. A nagyvásártéren az összes zsidó üzletek elégték. Csak egy katona sebesült meg, ez is társának vigyázatlansága következtében. A megöltek számát még nem tudják. Az utcán 62 holttestet szedtek össze.

Varsó, szept. 14. A zsidó városrészben még mindig folytatják a házkutatást. Az utcán járó embereket megmotozzák, miközben a katonák vadállati kegyetlenséggel járnak el. Más városrészekben folyton támadják a rendőröket s ezért itt is nagy a rémület.

EGYESÜLETEK.

Botrányos népkör. Biharnagybajom polgáira nem valami kedvező világot derít egy aktacsomó, mely most érkezett vissza a minisztertől. A nagybajomi népkör, melynek célja a tagok szórakoztatása a tisztesség határain belül, e korlátot hihetetlen vakmerőséggel lépte át és a népkörből a botrányok fészket alkotta. A korcsmánál alább súlyosztették a tagok a kör helységét. Felhasználták azt, hogy a hatóság nem őrizte őket kellőleg ellen. Az erkölcsatlenség uralkodott a népkörben. A tagok botrányos viselkedését a polgárság nagy része végre is meguntta és feljelentést tettek a kör ellen. A feljelentések egymást érték az alispánnál. Az alispán az összes iratokat felterjesztette a miniszterhez, honnan tegnap érkezett vissza az alispánhoz. A miniszter a szigorú vizsgálat megindítását rendelte el.

SPORT.

Lóverseny a nagyvárad gyepen.

Ma szombaton és holnap, vasárnap délután a nagyvárad gyepen is élénk lesz az élet.

A nagyvárad verseny egylet e két napon tartja évenként szokásos lóversenyét, amely ezuttal is érdekes lesz. A verseny kezdete d. u. fél 2 órakor.

A mai első nap programja a következő:

I. Eladó verseny. 1300 kor. egyleti díj. 1000 kor. az elsőnek, 200 kor. a másodiknak, 100 kor. a harmadiknak. Távolság kb. 1200 méter. A győztes 2000 koronáért árverés útján eladó.

II. Zerge akadályverseny. 1000 korona, a földmivelésügyi miniszter ur díja. 800 kor. az elsőnek, 200 kor. a másodiknak. Távolság kb. 4200 m.

III. Ürögdi akadályverseny. 1500 korona az elsőnek, 200 kor. a másodiknak, 100 kor. a harmadiknak. Távolság kb. 4200 m.

IV. Szálkai gátverseny. 800 kor. az elsőnek, 200 kor. a másodiknak. Távolság kb. 2600 méter.

V. Hadseregi akadályverseny. 300 korona egyleti díj, 1000 korona az elsőnek, 200 kor. a másodiknak, 100 korona a harmadiknak. — Távolság kb. 4200 m.

VI. Eladó gátverseny. 1200 korona az elsőnek, 200 korona a másodiknak, 100 korona a harmadiknak. Távolság kb. 2800 m.

VII. Bóné kuti díj. 1500 korona az elsőnek, 200 korona a másodiknak, 100 korona a harmadiknak. Távolság kb. 2000 méter.

SZERKESZTŐI PÓSTA.

K. J. Sajnáljuk, de a tárca nem közölhető. Házasságtörési his'óriákat nem tartunk nyomdafesték alá valóknak.

Igazságszolgáltatás.

Achim András a Kurián. A Kuria tegnap kezdte meg annak a petíciónak a tárgyalását, amelyet Békés-Csabán a kisebbségben maradt függetlenségi párt nyújtott be Achim L. András mandátuma ellen. A petíció hallatlan terrorizmussal és féktelen izgatással vádolja a győztes parasztsocialista-pártot és kéri, hogy Achim mandátumát semmisítse meg a Kuria. Az egész délelőtt az előadó ismertetésével tellett el, aki tételről-tételre ismertette a vád pontjait. A tárgyalást me folytatják.

REGÉNYCSARNOK.

A titok.

— Bűnügyi regény. —

16.

Irta: Fergus Hume.

— Angolból. —

Körülbelül két héttel Whyte eltűnése után, mr Frettlby nagy ebédet adott leánya születésnapjának a tiszteletére. Gyönyörű este volt s a nagy üvegajtók, melyek a verandára nyitnak, mind tárva-nyitva voltak, hogy bebocsássák az óceánról jövő enyhe szellőt. Brian szemközt ült Madgeval s csak néha-néha látta a kedves leány szép arcát, amint mosolyogva elő-előbukkant az asztal közepén álló nagy gyümölcsös-tál mögül. Mark Frettlby az asztaltól ült s úgy látszott, hogy a szokottnál jobb kedve van, mert komor arcvonásai kissé megenyhültek; különben többet is ivott, mint rendesen.

Éppen kivitték a levest, mikor egy kései vendég, mr Felix Rolleston, nagy bocsánatkérések közt bejött és leült. Ez a fiatalember egyike volt a melbournei társaság legkedveltebb alakjainak; a magából élt, csupa kedvtelésből irgatótt az ujságokba, örökre jókedvű, szellemes volt s mindig tudott valami érdekes pletykát. Ha botrány történt, bizonyos volt, hogy Felix Rolleston tudta meg legelsőnek s a modorára ráillett Beaconsfieldnek az a mondása, hogy: — »szellem dolgában ugyan nem Krózus, de a zsebe mindig tele van garasokkal.« És Rolleston két marokkal szórta is ezeket a szellemi garasokat, úgy, hogy akárhová ment, legott megélénkült a társalgás.

— Igazán, véghetetlenül sajnálom, hogy elkéstem, — mentegetőzött Rolleston, — de oly tömördek sok a dolgom.

— Ah, vallja meg, hogy látogatóban járt valahol, — tréfálkozott Madge, — és nem tudott szabadulni a kedves társaságból.

— Szó sincs róla! — tiltakozott Rolleston komikusan; — különben is köztudomású rólam, hogy gyűlölöm az ötórás teát . . .

— Bizonyára, mert nem üröcumbot és burgundit adnak, — jegyezte meg Brian, ami általános derűtséget keltett.

Rolleston, mintha nem is neki szólt volna ez a csipés, közömbösen folytatta:

— Az egyetlen, amiért eljárak az ötórás teára, az, hogy ott lehet hallani a legfrissebb és legérdekesebb pletykákat.

— Persze, persze, — mosolygott Frettlby, — s ön bizonyára most is egész csomó ilyen pletykát hozott?

— Oh, mindenesetre, — felelte Rolleston, komolyan; — csak az a kérdés, hogy önök már nem hallották-e azt a szörnyű ujságot, amely Melbourne legújabb szenzációja?

Mivel a társaság élénken tiltakozott, hogy semmit se hallott, Rolleston ünnepélyesen fölcsiptette a monokliját és körültekintve a társaságon, vontatva mondta:

— Nos tehát, az ujság az, hogy már megtudták a bérkocsiban meggyilkolt rejtélyes ismeretlen nevét.

— Lehetetlen! — kiáltották többen.

— Pedig úgy van! — felelte Rolleston, — sőt, mi több, — akik itt vagyunk, mindnyájan ismertük is.

— Talán csak nem Whyte? — kiáltott föl Brian elszörnyedve.
 — Ugyan honnan a patvarból tudja? kérdezte Rolleston boszankodva, hogy megelőzték. — Eppen ebben a pillanatban hallottam a St-kildai állomáson.
 — Oh, hisz nem volt oly nehéz kitalálni, — moandta Brian, kissé zavartan. — Whyte gyakran megfordult köztünk, s mivel már jó két hete színét se láttam, hát azt gondoltam, hogy talán ő lehet.
 — S hogy tudták meg, hogy kicsoda? — kérdezte most Frettlby, hanyagul játszadozva a poharával.
 — Hát az egyik detektiv jött rá, — felelte Rolleston. — Azok mindent kitalálnak.
 — Na ezt igazán sajnálom, — szólt Frettlby a fejét csóválva. — Whyte igen jó ajánló leveleket hozott Londonból és szorgalmas, igyekvő fiatal ember volt.
 — Iszákos naplopó volt, — dünnyögte Rolleston félhangosan; s Brian, aki meghallotta, helyeslően bólintott rá.
 (Folyt. köv.)

NYILTTÉR.

Bercencei szilvát
 pálinkafőzésre, hektolite-
 renként *hat koronáért*
 vásárol az Érmelléki részv.
 társaság, Nagypiac-tér 10. sz.
 1789.

KÖZGAZDASÁG.

A tenkei piacbérek. Tenkén a régi időkből maradt szabályzat szerint szedték ez ideig a helypénzt. A régi szabályzat természetesen igen hézagos volt, most a képviselőtestület határozatilag állapította meg az új szabályzatot, amely szerint a jövőben fogják szedni a helypénzt. A határozatot a miniszterhez fogják felterjeszteni jóváhagyás végett.

Értéktőzsze.

Budapest, szeptember 14.

Oszták hitelrészvény	678
Magyar hitelrészvény	796
Leszámítoló bank	506
Rimamurányi	525
Oszták-m. állam vasutirészvény	670
Közuti vasut	594
Városi villamosvasut	327.50

A gabonatőzsze határídeje.

Budapest, szeptember 14.

Buza okt.	14.06	14.08
Rozs okt.-re	12.04	12.10
Tengeri ápt. 1907	9.85	9.86
Zab apr.-ra	12.82	
Repeze aug.-ra	24.20	24.40

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsze 1906 szept. 14-én.

Magyar aranyjárdék 4%	112.50
Magyar koronajárdék 4%	94.70
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	881.60

Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	94.28
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	98.—
Magyar gyermekjegy-kölcsön	207
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön	151.—
Oszták járadék papírban	99.—
Oszták járadék ezüstben	100.—
Oszták korona járadék	117.55
Oszták járadék aranyban	99.35
1860. oszt. államsorsjegyek	1.55
Oszták-magyar bankrészvény	17.65
Magyar hitelbank részvény	810.50
Oszták hitelbank intézeti részvény	672.74
Oszták-magyar államvasuti részvény	676.45
Német birodalmi márka	19.07
London vista	117.25
Páris vista	239.82
20 márkás arany	95.22
20 frankos frankos (Napolendor)	23.46

Forgalmi kimutatás 1906 szept. 10—11
 Tiszta buza körülbelül 6000 htl — Kétszeres buza 1300 hltr Rozs 1600 hltr Árpa 800 hltr Zab 600 hltr Tengeri 120 hltr burgonya 1000 hltr.

Dr. VUCSKICS GYULA.

Eladó ház.

Olasziban a Lukács György-utca sarkán levő 1-ső számú, három utcára néző sarokház, hol ma szálloda és vendéglő van, tehermentesen szabad kézből eladó. Bővebbet Kiadóhivatalban.

Üzlet áthelyezés!

A már 18 év óta fennálló óra — ékszer és látszer üzletem, óra javító műhelyem a Fekete Sas szálloda épületének lebontása folytán

Fő-utca Orsolya zárda épületébe

(Kiss Dávid dohány tőzsdéje során.) helyeztem át, s azt Szilágyi Géza és Társa törvényszékieleg bejegyzett cég alatt folytatom. Raktáromon menyegzői, keresztelési, bérnálási, névnap s más alkalmakkori ajándék tárgyak igen izléses választékban találhatók.

A n. é. közönség szives bizalmát továbbra is kéri

kiváló tisztelettel
Szilágyi Géza órás
 Fő utca

Egy tanonc felvétetik.

HIRDETÉSEK

jutányos árban
 felvétetnek a

“TISZÁNTÚL”

kiadóhivatalában.

A NAGY VÉGELADÁS

már folyó évi október hó 15-én berekesztetik
SPITZER TESTVÉREK zöldfa-utcai üzletében.

Az idő rövidsége kényszerít, hogy a még meglévő
 kelmek árait újból tetemesen leszállítsuk és most
 már minden árért

a beszerzési áraknál sokkal olcsóbban is eladjuk.

Különös figyelem!

Női őszi felöltők még olcsó árban is!
 Női kosztüme és fekete szövetek fél árban is!
 Az összes téli posztók és barketek minden árért!
 Függönyök és ágyterítők részben fél ár!
 Szőnyegek az ár egyharmada elengedésével!
 Közismert jó rózsahegyvi vásznak, késmárki abroszok, szervieták, törülközők, Schroll-féle finom siffonok, finom fehérpike barketek bármily olcsón is eladatnak.

Van szerencsém a n. é. közönség szives tudomására adni, hogy a *Fő-utcán, Rimanóczy-házban* 16 év óta fennálló

fűszerkereskedést

Munk Gábor urtól

megvettem s azt egy a mai kor igényeinek teljesen megfelelő

fűszer- és csemege üzletté

alakítottam át, melyet törvényszékileg bejegyzett saját nevem alatt vezetek.

Ezen a téren szerzett számos évi gyakorlatom garantiát nyújt arra, hogy a nagyérdemű vásárló közönség igényeit minden tekintetben kielégítem. Kérve szives pártfogását vagyok

kitűnő tisztelettel 1764

PAP JENŐ.

Egy-két jó családból való,
2-3 középiskolát végzett fiú
fizetéssel felvétetik

tanulónak

a Szent László nyomdában.

Nagyvárad város
VILLAMOS MŰVE

értesíti a n. érd. izzólámpa körtéket tart raktáron 3. legfeljebb 3-4 watt fogyasztással gyertyánként, melyek legolcsóbb áron kaphatók. **A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér**, homályos (matt), színes fényképész-lámpák és mindennemű izzólámpa különlegességek ugyancsak kartell áron kerülnek eladásra. Ugyancsak kaphatók **nerst-lámpák** és **osmium-lámpák** gyertyánként 1-5 watt fogyasztással.

Csillárok, és villamosmotorok eredeti gyári árak mellett

kaphatók. A villamos mű igazgatósága elvállalja

villamosvilágítási

s erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, izzólámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb ár mellett

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetés ingyen.

Pártoljuk a hazai ipart! Ne vigyük pénziinket idegenbe
hanem vásároljunk kizárólag magyar készítményű

BÚTOROKAT

gyári árban, kezeség mellett a

Magyar Műbútorgyár Részvénytársaságnál

NAGYVÁRADON, FŐ-UTCA ELEJÉN.

Ipari és kereskedelmi vezető: PORJESZ HERMAN.

Teljes lakás- szálloda- és kávéházberendezések műipari vállalat
Kívánatra tervek és költségvetések. — Telefon 421 szám.

HAAS FÜLÖP és FIAI szőnyeg és butorszövet gyárosok
Magyar kir. udvari szállítók.

Nagyvárad, Fő-utca, az új Rimanóczy-palotában.

Biharmegye és Nagyvárad közönségének ajánlja szives figyelmébe

dusan felszerelt raktárát.

Eredeti keleti szőnyegek nagy választékban a legolcsóbb áron.

Továbbá minden egyénnemű szőnyegek, futószőnyegek, linoleum kókusz-futók, kókusz-lábtörlők, kerevet átvetők, angora kecskebőrök és erdélyi pokrócok.

PAPIRKÁRPITOK

ugymint: szalon, uri-, ebédlő-, hálószobáknak legújabb styl szerint. Ágy-, asztal, flanel-, koci- és utazótakarók, függönyök és portierek minden minőségben és árban.

Butorszövetek a legegészségesebb, valamint a legegyszerűbb kivitelben. Jutányos árak mellett.

Haas Fülöp és Fiai

gyárosok, m. kir. udvari szállítók. Fő-utca. Rimanóczy-palota.